

Förord

STEPHAN BORGEHAMMAR

Innevarande årgång av *Svenskt Gudstjänstliv* är den nittionde. Vår årsbok, ursprungligen startad som *Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv*, har alltså i 90 år publicerat rön och debatter om både historiskt och aktuellt inom fälten liturgik, homiletik, kyrkomusik och kyrkokonst. Det är en stor glädje att kunna berätta att denna kunskapsmassa nu finns bekvämt tillgänglig via Internet, tack vare ett digitaliseringsprojekt som vi har erhållit generöst stöd för från Segelbergsska stiftelsen för liturgivetenskaplig forskning och Thora Ohlssons stiftelse. Projektet började i februari 2013 och har fullbordats under sommaren i år. Från och med i höst kan alltså vem som helst med tillgång till dator gå till *Svenskt Gudstjänstliv* på nätet och söka eller bläddra i samtliga tidigare årgångar.

Det betyder inte att den tryckta årsboken upphör. Vi tror att de flesta av våra läsare vill ha *Svenskt Gudstjänstliv* som en fysisk bok. Vårt goda samarbete med bokförlaget Artos kommer således att fortsätta. De tryckta böckerna ska som tidigare distribueras i augusti/september varje år och den digitala publiceringen kommer att äga rum med ca sex månaders fördröjning, i februari/mars året därpå.

För hjälp med att skapa vår fina tidskriftssida på nätet vill jag tacka bibliotekarien Kristoffer Holmqvist och för hjälp med skanningen av äldre årgångar docenten och bibliotekarien Håkan Håkansson, båda vid Lunds universitetsbibliotek. Ett varmt tack vill jag också rikta till teol. och fil. kand. Erik Claeson, som noggrant och effektivt har laddat upp allt innehåll, artikel för artikel, på tidskriftens nätsida – ett omfattande arbete. Och sist men inte minst ett stort

tack till de båda fonder utan vars finansiella bistånd inget av detta hade kunnat ske!

*

2014 års årsbok hade kyrkohandboksförslaget som tema och blev mottagen med intresse och välvilja. Bland annat blev den refererad i en artikel i *Kyrkans tidning* den 2 oktober. I skrivande stund går debattens vågor höga i samma tidning, sedan flera betydande musikinstitutioner har sagt sig inte längre vilja delta i arbetet med en ny kyrkohandbok, eftersom de inte upplever att de ansvariga för arbetet lyssnar på deras synpunkter.

Mindre uppmärksammat men egentligen ännu mer förvånande är det att landets främsta liturgivetenskapliga expertis inte utnyttjas i kyrkohandboksarbetet. Ninna Edgardh var med i ett tidigt skede men är det inte längre. Flera äldre personer med högsta liturgivetenskapliga kompetens och lång erfarenhet av praktisk liturgisk verksamhet – sådana som Lars Eckerdal, Ragnar Holte och Christer Pahlmblad – har inte alls engagerats. Holte bidrog dock på eget initiativ med en kritisk granskning av 2012 års kyrkohandboksförslag i en artikel som vi publicerade i *Svenskt Gudstjänstliv* 2014. Senare samma år publicerade Pahlmblad en liten bok med titeln *Mässa för enhetens skull. Kommentarer och förslag till en reviderad mässordning för Svenska kyrkan*. Båda dessa publikationer avslöjar mycket allvarliga brister i kyrkohandboksförslaget, så allvarliga att det ter sig befogat att från liturgivetenskapligt håll, precis som från musikvetenskapligt, föreslå en omstart av kyrkohandboksarbetet, med nya direktiv och väsentligt utökad kompetens.

Även om åsikter och ideal rörande kyrkohandboken går starkt isär inom Svenska kyrkan kan det inte vara kontroversiellt att önska en ny kyrkohandbok som håller högsta kvalitet – teologiskt, liturgiskt, pastoralt, språkligt och musikaliskt.

*

Christer Pahlmblads nyssnämnda bok recenserar i årets årsbok. I recensionsavdelningen behandlas även andra böcker som på olika sätt kan bidra till fördjupad kunskap om liturgins historiska och internationella sammanhang. Redaktionen bemödar sig om att inkludera ett brett urval av för årsboken relevant litteratur och att anlita recensenter på grundval av kompetens. Givetvis mottar vi gärna synpunkter på såväl recensionsavdelningen som på årsbokens artiklar.

Artiklarna, ja. Årets tema är hymnologi. Vi bjuder på fyra ganska olika artiklar om hymnologiska frågor. Ingvar Bengtsson skriver om vår kanske mest kända psalm, ”Den blomstertid nu kommer”, och försöker kasta nytt ljus över frågan om vem som har författat den genom att jämföra den med ett samtida prästbrev. Anna J. Evertsson ger en överblick över aktuell forskning om hur, när och var Svenska kyrkans psalmbok och dess psalmer används. Liza L Lundkvist undersöker begravningspsalmers text med hjälp av ett analysinstrument som är utarbetat för Psaltaren och väcker på så sätt viktiga frågor om den pastorala användningen av psalmer vid begravingar. Själv söker jag teckna en bild av det stora arbete med att skriva och översätta psalmer som utfördes av Alf Härdelin (1927–2014). Sist men inte minst påminner oss Ragnar Holte om Nathan Söderbloms insatser för svenskt kyrkoliv genom en recensionsartikel som tar upp fyra nya böcker om den berömde svenske ärkebiskopen – även han, för övrigt, psalmförfattare.

*

Med tanke på årets tema passar det att avsluta förordet med några ord till minne av Elisabet Wentz-Janacek. I en intervju publicerad i Sydsvenska Dagbladet den 20 januari 2013 sa hon: ”Och bara ordet h-y-m-n-o-l-o-g, det har jag alltid tyckt var så vackert”. Under en stor del av sitt liv arbetade Elisabet som kantor i Lund, bland annat i Helgeandskyrkan tillsammans med sin man, organisten och tonsättaren Bedrich Janacek. År 1983 började hon arbeta med Svensk koralregistrant, som i dag innehåller mer än 20 000 melodikort med melodivarianter till svenska psalmer, från äldsta tid till 1821. För sitt

kvalificerade och i långa stycken ideella arbete med koralregistranten blev hon 2013 promoverad till hedersdoktor vid humanistiska fakulteten, Lunds universitet.

Trots att hon saknade akademisk examen var Elisabet mycket aktiv inom hymnologisk forskning och bidrog på flera sätt. Hon var medlem av *Svenskt Gudstjänstlivs* redaktion 1972–1990 och publicerade sig i årsboken för första gången 1979, då hon rapporterade från en konferens i Regensburg anordnad av Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie. Med tiden blev det ett tjugotal artiklar och recensioner i ämnet, både i *Svenskt Gudstjänstliv* och i andra tidskrifter, dessutom utgåvor av koraluppteckningar och en bok om John Enninger från Höör (1844–1908), ”spelman, kongl. kammarmusikus, klockare” och, inte minst, upptecknare av ett stort antal av de melodivarianter som Elisabet registrerade.

Sitt sista bidrag till *Svenskt Gudstjänstliv* lämnade hon 2013, samma år som hon blev hedersdoktor, då hon initierat och personligt tecknade minnet av tonsättaren Egil Hovland. Nittio år hann hon fylla innan hon lämnade oss. Vi minns henne inte bara som hymnolog utan som en alltid hjälpsam och älskvärd människa.